

**Valdis Otzulis\***, **Žaneta Ozoliņa\*\***  
*Latvijos universitetas*

## Baltijos šalių gynybos strategijos formavimas: priimančiosios šalies parama

Pastaruoju metu NATO karių Baltijos valstybėse padaugėjo dėl kintančios tarptautinės aplinkos, padidėjusio potencialių pavojų ir grėsmių lygio ir būtinybės sustiprinti atgrasymo priemones regione. Varšuvoje ir Velse vykusiuose NATO viršūnių susitikimuose priimtų sprendimų pagrindu Estija, Latvija ir Lietuva turės priimti bataliono dydžio kovines grupes. Straipsnyje siekiama išnagrinėti, kaip *priimančiosios šalies parama* (PŠP; angl. *Host Nation Support, HNS*) gali prisidėti prie nacionalinės gynybos ir prie Baltijos valstybių savarankiškos gynybos pajėgumų. PŠP sąvoka figūruoja visų trijų šalių nacionalinės gynybos koncepcijose. Tačiau ją pradėta aktyviai naudoti ir taikyti tik per pastaruosius dvejus metus. Straipsnyje teigiama, kad intensyvesnis PŠP sistemos inkorporavimas į nacionalinės gynybos politiką padeda plėtoti pajėgumus tokiose srityse kaip nacionalinė karinė logistika, infrastruktūra ir civilių ir karių bendradarbiavimas. Šie pajėgumai gali būti naudingi kaip nacionalinės gynybos tąsa.

### Įvadas

Rusijai okupavus Krymo pusiasalį ir pradėjus hibridinį karą Ukrainos rytinėse teritorijose 2014 m. pradžioje, saugumo balansas rytinėje Europos dalyje buvo pažeistas. Po to sekę įvykiai, tokie kaip vienašališki Rusijos kariniai veiksmai Sirijoje, nuolatinės provokacijos Baltijos jūros regione, jos karinės ir politinės galios demonstravimas, parodė, kad Rusija siekia persvarstyti tarptautinę pasaulio tvarką, iš naujo apibrėžti tarptautines normas ir taisykles. Rusijos karinės pozicijos atkūrimas ir modernizavimas kartu su jos tarptautinėmis ambicijomis iškelė daug klausimų, metančių iššūkį Vakarų šalių institucijų patikimumui ir pajėgumui, tarkim, ar NATO gali ir nori ginti šalis, kurioms kelia pavojų galimos provokacijos, ir taip pat atskirų NATO valstybių narių, turinčių sieną su Rusija, tokių kaip Estija, Latvija ir Lietuva karinių pajėgumų veiksmingumui.

\* *Valdis Otzulis* – Latvijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto doktorantas. Adresas korespondencijai: Lomonosova iela 1A, LV-1019 Rīga, Latvija; tel. +371 25929523; el. p.: valdis.otzulis@gmail.com.

\*\* *Dr. Žaneta Ozoliņa* – Latvijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto profesorė. Adresas korespondencijai: Lomonosova iela 1A, LV-1019 Rīga, Latvija; tel. +371 67140233; el. p.: zaneta.ozolina@lu.lv.

Siekdamos parodyti NATO ryžtą ir gebėjimą veikti vieningai ir taip suteikdamos atgrasymo priemones Baltijos valstybėms, valstybės narės susitarė dėl tam tikrų sprendimų ir veiksmų. Pavyzdžiui, sprendimai, priimti NATO viršūnių susitikime Velse 2014 m., aiškiai teigė, kad Aljansas ir toliau didins gebėjimą greitai ir efektyviai sustiprinti sąjungininkes, įskaitant infrastruktūros paruošimą, įrangos ir resursų išankstinį išdėstymą ir konkrečių bazių kūrimą<sup>1</sup>. Šie sprendimai buvo patvirtinti Varšuvos viršūnių susitikime 2016 m. viduryje ir buvo susitarta sukurti Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje sustiprintas priešakines daugiatautes pajėgas, gebančias veikti kartu su vietinėmis gynybos pajėgomis<sup>2</sup>.

Dėl to Baltijos valstybės priims bataliono dydžio kovinę grupę, kuri visą laiką bus šiose šalyse ir bus paremta įgyvendinamo sustiprinimo strategija<sup>3</sup>. 500–1000 karių dislokavimas Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje pareikalaus atitinkamų priemonių iš priimančiųjų šalių, t. y. *priimančiosios šalies paramos (PŠP)* tam, kad būtų užtikrintos tinkamos gyvenimo sąlygos, mokymo galimybės, suteikiančios pajėgoms manevringumo ir padidinančios reagavimo gebą. Sprendimų įgyvendinimas, dėl kurio sutarė visos NATO šalys, kelia klausimus apie Estijos, Latvijos ir Lietuvos pasirengimą užtikrinti, kad sąjungininkių pajėgos gautų visą reikiamą paramą. Ar Baltijos valstybės turi mechanizmus ir politiką paremti atvykstančias pajėgas? Ar Estija, Latvija ir Lietuva turi tinkamų pajėgumų ir resursų, kurie būtų skirti sprendimams įgyvendinti, ir kaip sąjungininkių pajėgų priėmimas gali būti suderintas su savarankiškos gynybos koncepcija? Tokie veiksmai, kaip Baltijos oro policijos misija, JAV rotacinių pajėgų priėmimas operacijos „Atlanto ryžtas“ rėmuose ir nuolatinis NATO pajėgų buvimas, NATO pajėgų integracinių elementų įkūrimas, gynybos biudžetų augimas, intensyvių karinių pratybų programa ir PŠP pasirengimo priimti labai aukštos parengties jungtines pajėgas (LAPJP; angl. *Very High Readiness Joint Task force, VJTF*) gerinimas, reikalauja besąlygiškų Baltijos valstybių pastangų atitikti sąjungininkių lūkesčius ir reikalavimus, būtinus priimant sąjungininkių pajėgas. Savaiame suprantama, kad anksčiau minėti veiksniai turi poveikį Baltijos valstybių požiūriui į PŠP ir savarankišką gynybą.

Šio straipsnio tikslas yra išnagrinėti, kaip PŠP gali prisidėti prie šalies gynybos ir prie Baltijos valstybių savarankiškos gynybos pajėgumų. Mes tei-

<sup>1</sup> NATO. “Wales Summit Declaration”, accessed November 5, 2016 [http://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_112964.htm](http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm).

<sup>2</sup> NATO. “Warsaw Summit Communique”, accessed January 24, 2017, [http://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_133169.htm](http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm)

<sup>3</sup> NATO. “Warsaw Summit Communique”, accessed January 24, 2017, [http://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_133169.htm](http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm)

giame, kad pajėgumų vystymas tokiose srityse, kaip šalies karinė logistika, infrastruktūra ir civilių ir karių bendradarbiavimas, gali būti naudingi kaip nacionalinės gynybos tąsa PŠP rėmuose. Pagrindinę mūsų tezę patvirtina Estijos, Latvijos ir Lietuvos gynybos strategijų ir karinių koncepcijų analizės, kur savarankiškos gynybos pajėgumams, tokiems kaip pagrindinių kovinių dalynių plėtra, suteikiamas didelis prioritetas vykdant pagrindinę užduotį, t. y. ginti teritorinį vientisumą ir laimėti laiko, o PŠP buvo kuriama palaipsniui, suvokiant ją kaip instrumentą, siekiant sustiprinti nacionalines ginkluotąsias pajėgas sąjungininkių pajėgomis.

Pradžioje pateiksime PŠP apibrėžimą ir šios sistemos interpretaciją turimose NATO doktrinos ir kituose šaltiniuose. Siekiant nustatyti, kaip PŠP yra suprantama, išanaluosime trijų Baltijos valstybių nacionalines gynybos strategijas. Tai padės įvertinti mechanizmus, veikiančius priimant sąjungininkių pajėgas, ir nustatyti, koku mastu šalys laiko PŠP savo nacionalinės gynybos dalimi. Kitoje straipsnio dalyje dėmesys bus sutelktas į Baltijos valstybių gynybos išlaidas, taip parodant jų ryžtą padidinti savo parengtį ir įsipareigojimą įvykdyti NATO sprendimus, priimtus Velse ir Varšuvoje. Mūsų straipsnio trečioje dalyje aptarsime priemones, kurių ėmėsi NATO siekdama sustiprinti trijų valstybių apginamumą. Baigiamojoje dalyje susumuosime svarbiausius PŠP poveikius Baltijos valstybių nacionalinei gynbai.

## 1. Priimančiosios šalies parama: apibrėžimas

Reikia atsižvelgti į tą faktą, kad priimančiosios šalies parama NATO ir jos šalyse partnerėse iki šiol buvo daugiausia naudojama tik kaip dalis karinės logistikos, bet ne kaip platesnė valstybės strategija ar politika. Tam, kad suprastume kas yra priimančiosios šalies parama, svarbu išanalizuoti PŠP apibrėžimą, kuris yra priimtas NATO<sup>4</sup> ir jos narių.

NATO priimančiosios šalies paramos apibrėžimas apibūdina ją kaip civilinę karinę pagalbą, teikiamą priimančiosios šalies taikos, krizės ar konflikto

<sup>4</sup> Straipsnyje iš esmės remiamasi NATO ir jos valstybių narių priimtu apibrėžimu, kadangi straipsnio akcentas yra PŠP kaip priemonė, prisidedanti prie Baltijos valstybių gynybos. Taip pat pripažįstame, kad buvo daug straipsnių, traktuojančių PŠP iš kitokių pozicijų, tokių kaip civilinės misijos, atstatymas po konflikto, saugumo sektoriaus reforma, kontrterorizmas ir kitos. Pavyzdžiui, Draeger J. Jeffrey, *Overseas military Bases: Understanding host Nation Support*, (Air University, Air war College, 2012); Škvařil Martin. "Application and Analysis of the Host Nation Support Planning and Providing Principles.", accessed January 24, 2017. [http://www.unob.cz/eam/Documents/Archiv/EaM\\_2\\_2013/%C5%A0kva%C5%99il.pdf](http://www.unob.cz/eam/Documents/Archiv/EaM_2_2013/%C5%A0kva%C5%99il.pdf); Wither K. James. "Challenges of Developing Host Nation Policy Capabilities", *Prism: a Journal of the Center for Complex Operations*, September 2012.

metu, taip padedant NATO ir (ar) kitoms pajėgoms ar NATO padaliniais, kurie yra išsidėstę ir veikia priimančiosios šalies teritorijoje, iš jos arba vyksta tranzitu per jos teritoriją.<sup>5</sup>

Paprastai PŠP suprantama kaip operacinis instrumentas bendrais bruožais nusakantis sąlygas, kuriomis vadovaudamasi priimančioji šalis priima siunčiančiosios šalies karius. Daug dažniau PŠP siejama su daugeliu indėlių, dažniausiai identifikuojamų kaip pinigine parama, išlaidų pasidalijimas, naštos pasidalijimas arba išlaidų kompensavimas<sup>6</sup>. Labai svarbu pabrėžti, kad PŠP yra ne vien tik siunčiančiosios ar priimančiosios šalies ginkluotųjų pajėgų atsakomybė, kaip buvo suvokiama Šaltojo karo metu. PŠP apima didelį spektrą įvairių viešųjų administravimo institucijų, kurios yra atsakingos už infrastruktūrą, aplinką, užsienio reikalus, ekonomiką, finansus, transportą ir vidaus saugumą, iš esmės įtraukiant beveik visas valstybės institucijas, atsakingas už krizių valdymą šalyje. Dėl to, kuriant politiką PŠP srityje, yra svarbu neprarasti atsakomybės visų dalyvaujančių šalių koordinavimo proceso metu. O ginkluotosios pajėgos yra atsakingos už planavimą ir civilinės infrastruktūros panaudojimą, priimant sąjungininkių pajėgas. Atsižvelgiant į tai, kas paminėta, šiuolaikinėje situacijoje, pačios ginkluotosios pajėgos beveik negali užtikrinti PŠP funkcionavimo; vykdant PŠP užduotis, net savarankiškomis ginkluotosioms pajėgoms gali tekti paprašyti valstybės civilinių institucijų paramos. Tokios šalys, kaip Baltijos valstybės, turinčios mažas kariuomenes ir stokojančios karinių logistinių pajėgumų, yra labai priklausomos nuo valstybės viešųjų administravimo institucijų. Civilinio sektoriaus dalyvavimas PŠP operacijose būtų proporcingai didesnis nei ginkluotųjų pajėgų, nebent ginkluotosios pajėgos įgytų ir išvystytų priėmimo infrastruktūrą, kaip antai, jūrų uostai, oro uostai ir sausumos kelių komunikacijos. Todėl yra be galo svarbu, kad PŠP veikimo mechanizmas būtų visiškai sinchronizuotas su kitais gynybos planais, nes jis yra dalis visos gynybos strategijos, kuri apima ir latentines<sup>7</sup>, ir karines galias.

Kaip teigiama PŠP apibrėžime, ji gali būti taikoma taikos, krizės ir konflikto metu. Taikos metu PŠP atspindi atgrasymo funkcijas; kilus krizei ir konfliktui (karui), PŠP vykdoma, kai tikėtina, kad atgrasymas neduos rezultato.

<sup>5</sup> NATO Standardisation Agency, "Allied Joint Doctrine for Host Nation Support.", accessed January 24, 2017. <http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/ajp-4.5%20edb%20v1%20e.pdf>.

<sup>6</sup> RAND National Research Defence institute, "Overseas Basing of U.S Military Forces: An assessment of relative Costs and Strategic benefits.", accessed January 24, 2017. [http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research\\_reports/RR200/RR201/RAND\\_RR201.pdf](http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR200/RR201/RAND_RR201.pdf).

<sup>7</sup> Latentinė galia – resursai, gaunami iš civilinio sektoriaus, tokie kaip infrastruktūra, žmonių parama, paslaugos ir t. t.

Taikos metu PŠP vykdoma siekiant priimti ir dislokuoti partnerių ir sąjungininkų pajėgas, kad jos galėtų dalyvauti pratybose, ir taip pat pagerinti PŠP sistemų parengtį ir organizuoti įprastinius mokymus visoms dalyvaujančioms pusėms. Žiūrint iš atgrasymo perspektyvos, dalyvavimas pratybose rodo Aljanso išipareigojimą ir ryžtą ginti savo sąjungininkę. Tačiau žvelgiant iš Aljanso perspektyvos, yra labai naudinga, kad valstybės narės vystytų savo pajėgų priėmimo pajėgumus ir taip užtikrintų bendrą Aljanso atgrasymo poziciją, demonstruodamos labai greitą pajėgų manevringumą visoje Aljanso teritorijoje iš anksto neįsėjus. Taip pat Baltijos valstybių nacionalinė gynyba atlieka kolektyvines NATO saugumo užduotis, kur PŠP atlieka svarbų vaidmenį, taip patvirtindama Aljanso pajėgumus apginti savo nares. Taikos metu PŠP apima pasirengimą, parengties patikrinimą ir pratybas, kartu naudodama šią sistemą kaip atgrasymo priemonę, balansuojančią ant krizės eskalavimo fazės ribos.

PŠP naudojimas krizės atvejais yra būtinas pajėgoms išsilaikyti ir pastiprinimams priimti<sup>8</sup>. Krizės valdymas pareikalauja papildomų resursų ir paramos iš priimančiosios šalies. Šalių sugebėjimas greitai paskirstyti resursus gali lemti krizės trukmę. Pavyzdžiui, nekonvencinis karas (hibridinio pobūdžio) gali būti klasifikuojamas kaip krizė, kai priešas, naudodamas riboto tikslo strategiją, bando užgrobti konkrečią teritorijos dalį<sup>9</sup>. Šiuo atveju priešas bando nekonfrontuoti su besipriešinančių pajėgų pagrindine dalimi ir visi jo veiksmai yra maskuojamojo pobūdžio, kad nebūtų identifikuota agresijos rūšis, o valstybė nepaskelbtų atitinkamo lygio nepaprastosios padėties. Susidarius tokiai situacijai, valstybė turi būti pasiruošusi įgyvendinti visas būtinas procedūras, kad galėtų reaguoti į iššūkius, suteikdama visą būtiną paramą teisėtarkos struktūroms ir karinėms pajėgoms ir priimti Aljanso siunčiamas atgrasymo pajėgas. Tokiu metu labai svarbu, kad PŠP mechanizmas veiktų sklandžiai ir valstybėje, ir Aljanse, todėl mokymai taikos metu yra labai svarbūs, kad būtų sinchronizuoti veiksmai ir pasiekta tinkama dalyvaujančių junginių sąveika. Reikia atsižvelgti į tai, kad NATO parengta PŠP doktrina, priimta 2004 m. ir persvarstyta 2013 m., nenurodo, kaip veikti per krizę ar karą PŠP srityje, dėl to galima improvizacija ir nesusipratimai, kurie gali neigiamai paveikti NATO ir valstybių narių sąveiką teikiant PŠP.

Kitas NATO apibrėžimo trūkumas yra tai, kad naudojama sąvoka „konfliktas“ užuot panaudojus sąvoką „karas“. Turint omeny, kad konfliktas gali kilti ne vien tarp valstybių, bet ir tarp įvairių teroristų grupių, yra

<sup>8</sup> McLaughlin S. Douglas, *My 39 ½ years in the US Army reserve January 1964 – July 2003* (Oakland: Red Anvil Press, 2010), 230.

Wallace J. Thies, *Why NATO Endures* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 239.

<sup>9</sup> Mearsheimer John, *Conventional Deterrence* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1983), 53.

svarbu atskirti krizės pobūdžio PŠP nuo karo meto PŠP. Teikiant karo meto priimančiosios šalies paramą (KPŠP; angl. WHNS)), galima padengti sąjungininkių pajėgų, dislokuotų šalyje krizės ar karo metu, rimtus logistinės paramos trūkumus<sup>10</sup>. Žvelgiant iš karinės perspektyvos, priimančiosios šalies pagrindinės atsakomybės sritys susijusios su užnugario zonos saugumu, pavyzdžiui, aerodromų remontu, medicinos, neutralizavimo tarnybomis ir kitais dalykais, dėl kurių buvo susitarta su siunčiančiąja šalimi. Neatsiejama KPŠP dalis yra civilinio sektoriaus paramos teikimas, tokios kaip transportas, priežiūra, remontas ir daug kitų paslaugų<sup>11</sup>. Prisiimdama didelę dalį logistinės paramos, priimančioji šalis leidžia ginkluotosioms pajėgoms visą dėmesį skirti karinei operacijai, kas suteikia didelę galimybę laimėti konfliktą arba karą. Kai kas gali teigti, kad konfliktas yra tas pats kaip karas, todėl PŠP turėtų būti suteikiama tokiu pačiu pagrindu, naudojant lanksčią metodiką. Nepaisant to, PŠP priklauso nuo krizės masto, bet tikėtina, kad nebus reikalinga įvesti mobilizaciją, norint užtikrinti PŠP, kas visiškai skiriasi nuo poreikių per karą. Per karą šalys linkusios mobilizuoti visus resursus, kad užtikrintų savarankiškos gynybos pajėgumus, drauge kaupdamos resursus, kad galėtų priimti sąjungininkių pajėgas. Palyginti su taikos meto ir krizės PŠP, KPŠP mechanizmai veikia skirtingai. Deja, NATO PŠP doktrinoje nėra aprašymo, kaip užtikrinti PŠP per karą, taip paliekant kiekvienai valstybei narei galimybę interpretuoti KPŠP ir vėl trukdyti NATO sąveikai su valstybėmis narėmis.

Tai galėtų būti paaiškinama tuo, kad dėl Šaltojo karo pabaigos NATO požiūris į PŠP pakito. Nebuvo priešasčių ginkluotis, kadangi Sovietų Sąjunga žlugo, Rusija buvo labiau suvokiama kaip partnerė negu priešas ir NATO politika dėl misijų sričių, kaip antai, Afganistanas, Irakas, Bosnija ir Hercegovina, kontrterorizmas ir įvairios paramos misijos, pakito<sup>12</sup>. Esminiai pokyčiai pasaulinėje saugumo politikoje, įvykę po 1990-ųjų, ir išlaidos, susijusios su KPŠP įgyvendinimu, neskatino šalių noro išlaikyti KPŠP sistemą ir toliau ją kurti. Vis dėlto tam tikros KPŠP metodikos buvo panaudotos, siekiant užtikrinti PŠP per krizę.

PŠP apibrėžimas grindžiamas dvišaliu ir daugiašaliu požiūriais, todėl, remiantis PŠP pobūdžiu ir dalyvaujančiais veikėjais, galima išskirti dvi šalių grupes, vykdančias pavestas užduotis. Viena valstybių grupė susideda iš ka-

<sup>10</sup> U.S. Government Accountability Office, *U.S. – German wartime host nation support agreement* (Washington, National Security and International Affairs Division, November 3, 1987), 1.

<sup>11</sup> U.S. Government Accountability Office, *U.S. – German wartime host nation support agreement* (Washington, National Security and International Affairs Division, November 3, 1987), 1.

<sup>12</sup> Duignan Peter, *NATO: Its Past, Present and Future* (Hoover Institution Press Publication No.470, 2000), 60.

rine prasme gerai išsivysčiusių ir pajėgių šalių, prisidedančių savo pajėgomis prie partnerių ir sąjungininkių apsaugos ir taip įvykdo siunčiančiųjų šalių užduotis ir įsipareigojimus. Antroji grupė sudaryta iš valstybių, kurios turi nepakankamus karinius pajėgumus, kad galėtų išlaikyti teritorinį vientisumą susidūrusios su karinę viršenybę turinčia valstybe, todėl pasikliauja partnerių parama ir pagalba plėtodamos pajėgumus priimti ir dislokuoti atvykstančias sąjungininkių pajėgas ir prisiimdamos priimančiųjų šalių pareigas. Siunčiančiosios ir priimančiosios šalies skirtis pabrėžia, kad PŠP pajėgumų vystymas iš esmės taikomas priimančiosioms šalims kaip dalis karinės gynybos pajėgumų. Kadangi Baltijos valstybės akivaizdžiai priklauso antrajai šalių grupei, kitoje straipsnio dalyje bus analizuojama, kaip gynybinės Estijos, Latvijos ir Lietuvos strategijos pritaikytos prie PŠP funkcijų ir ar jos atspindi galimą PŠP indėlį į nacionalinės gynybos pajėgumus.

## 2. Priimančiosios šalies parama Baltijos valstybių gynybos strategijose

Baltijos valstybės – šalys su mažomis latentinėmis ir karinėmis galiomis. Neseniai įvykę pasikeitimai tarptautinėje saugumo architektūroje išskėlė klausimą dėl jų vaidmens NATO gynybos strategijoje, pasirengimo įgyvendinti politiką ir sukurti pajėgumus, kad galėtų ginti Aljanso Rytų sparną<sup>13</sup>. Šiuo atveju greta individualių karinių pajėgumų plėtros ir dalyvavimo Aljanse, PŠP tampa viena iš valstybių gynybos strategijos ramsčių, sustiprinančių šalių ginkluotąsias pajėgas. Siekiant įvertinti PŠP būklę visose trijose Baltijos valstybėse, išanalizuosime Estijos, Latvijos ir Lietuvos nacionalinės gynybos strategijas, kad galėtume nustatyti PŠP mechanizmo buvimą jose ir kaip PŠP yra inkorporuota į savarankiškos gynybos koncepcijas.

<sup>13</sup> See: Shlapak A. David, and Johnson W. Michael, *Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank: Wargaming the Defense of the Baltics*, RAND, 2016; Wess A. Mitchell, "A Bold New Baltic Strategy for NATO", *The National Interest* (2016); Ljung Bo, Malmlöf Tomas, Neretnieks Karlis, and Winnerstig Mike, eds., *The Security and Defensibility of the Baltic States*, FOI, October 2012; Coffey Luke, "The Baltic States: Why the United States Must Strengthen Security Cooperation", The Heritage Foundation, accessed January 24, 2017, <http://www.heritage.org/research/reports/2013/10/the-baltic-states-why-the-united-states-must-strengthen-security-cooperation>.

## 2.1. Estija

### 2.1.1. 1991–2004 m.

Dar prieš įstodama į NATO, Estija pradėjo PŠP koncepcijos įdiegimo parengiamuosius darbus, išsiskeldama tikslą nustatyti struktūras, priemones ir procedūras, garantuojančias pakankamą paramą NATO pajėgoms, kad jos galėtų vykdyti karines operacijas Estijos teritorijoje<sup>14</sup>. Tuo metu Estija ne-laikė PŠP savo nuolatine karine koncepcija, kuri turėtų užtikrinti šalies saugumą kartu su savarankiškos gynybos pajėgumais. Jos pagrindinis dėmesys buvo nukreiptos į savarankiškos gynybos pajėgumų vystymą ir į pajėgumus vykdyti operacijas už šalies ribų, kaip į Aljanso kolektyvinio saugumo politikos dalį.

### 2.1.2. 2004–2014 m.

PŠP, kaip savarankiškos gynybos pajėgumų sustiprinimo, svarba iš esmės pasikeitė įstojus į NATO 2004 m., kai ji buvo apibūdinama kaip įtiki-ma karinė atgrasymo priemonė, kuria vadovaujantis gynybos veiksmai pir-miausia būtų nukreipti į karinių grėsmių ir jų eskalavimo stabdymą. Estijos gynybos patikimumas buvo suvokiamas kaip priklausomas nuo kolektyvinės gynybos, kur, kartu su savarankiškos gynybos pajėgumais, PŠP užtikrintų kolektyvinių saugumo priemonių įgyvendinimą<sup>15</sup>. Patvirtinus PŠP koncepci-ją 2010 m. gruodžio mėn., pagrindinių institucijų, atsakingų už PŠP teikimą, užduotys ir pareigos buvo nustatytos<sup>16</sup>.

### 2.1.3. Nuo 2014 m.

Po krizės Ukrainoje, Estija propagavo siekį didinti ir stiprinti NATO saugumo užtikrinimo pajėgas, t. y. intensyvinti pratybų programą ir dislokuoti NATO daugiatautų kovinį batalioną. Be to, Estija dėjo pastangas, kad pagerintų

<sup>14</sup> Ministry of Defence of the Republic of Estonia, “Estonian Defence Forces 2003 – 2006”, accessed November 19, 2016. [www.digar.ee/arhiiv/et/download/232844](http://www.digar.ee/arhiiv/et/download/232844).

<sup>15</sup> Ministry of Defence of the Republic of Estonia, “National Security Concept of the Republic of Estonia 2004”, accessed November 19, 2016. <http://www.defesa.gov.br/projetosweb/livrobranco/arquivos/pdf/Estonia%202004.pdf>.

<sup>16</sup> The main elements were related with coherent and comprehensive approach involving state institutions and agencies by marking HNS as a State policy.



sienos kirtimo ir muitinės darbo procedūras priimant sąjungininkių pajėgas. Politiniu lygmeniu Estijos vyriausybė veikė vieningai paskirdama papildomus finansinius resursus, kad galėtų išplėtoti naują karinę infrastruktūrą ir taip pat pagerinti turimą<sup>17</sup>.

## 2.2. Latvija

### 2.2.1. 1991–2004 m.

2001 m., Latvijos gynybos ministerija patobulino nacionalinę teisinių aktų leidybą, kad galėtų priimti sąjungininkių pajėgas, panaikino visus apribojimus dėl atvykstančių karių skaičiaus ir išleido Vyriausybės potvarkį, nurodantį, kaip karo laivai gali įplaukti į Latvijos uostus<sup>18</sup>. Šis žingsnis buvo sustiprintas priėmus pirmąsias PŠP veikimo gaires, kuriose pagrindine užduotimi įvardijamas atviras kelias nacionalinėms gynybos pajėgoms ir kitoms institucijoms, susijusioms su PŠP teikimu<sup>19</sup>. Nustatant užduotis gincluotosioms pajėgoms, buvo siekiama parengti plačią PŠP sistemą, kurią būtų galima taikyti ir tarptautinėms pratyboms ir krizėms, įskaitant Vašingtono sutarties 4 straipsnio ir 5 straipsnio operacijas.

### 2.2.2. 2004–2014 m.

Įstojus į NATO 2004 m., svarbiausias PŠP kūrimo proceso dalykas buvo susijęs su teisinės bazės pataisomis, būtent su Tarpusavio supratimo memorandumu su Jungtinių pajėgų Europoje vyriausiąja vadovybe<sup>20</sup> ir PŠP gairėmis 2008–2010 m., numatančiomis PŠP planavimo etapus<sup>21</sup>. Dėl įvairių nedidelių nacionalinės teisinių aktų leidybos pataisų buvo nustatyta,

<sup>17</sup> Tambur S., “Estonia to allocate additional 40 million euros to accommodate allied troops” accessed January 24, 2017. <http://news.err.ee/v/politics/21baa88a-9012-4800-889b-f55fa479e8d1>.

<sup>18</sup> Latvian Cabinet of Ministers, “On Hosts Nation Support Guidelines” accessed November 23, 2016. [http://www.l2d.lv/l.php?doc\\_id=66636](http://www.l2d.lv/l.php?doc_id=66636).

<sup>19</sup> Latvian Cabinet of Ministers, “The State Defence Concept” accessed November 24, 2016. [http://www.mod.gov.lv/~media/AM/Par\\_aizsardzibas\\_nozari/Plani,%20konceptijas/2012\\_va\\_EN.ashx](http://www.mod.gov.lv/~media/AM/Par_aizsardzibas_nozari/Plani,%20konceptijas/2012_va_EN.ashx).

<sup>20</sup> Saeima, “Memorandum of Understanding between the Government of the Republic of Latvia and Supreme Headquarters Allied Powers Europe and Headquarters Supreme Allied Commander transformation regarding provision of host nation support for the execution of NATO operations/exercises”, accessed November 24, 2016. <http://likumi.lv/doc.php?id=146482>.

<sup>21</sup> Ministru Kabinets, “Valsts aizsardzības koncepcija”, accessed November 27, 2016. [http://www.mod.gov.lv/~media/AM/Par\\_aizsardzibas\\_nozari/Plani,%20konceptijas/2008va.ashx](http://www.mod.gov.lv/~media/AM/Par_aizsardzibas_nozari/Plani,%20konceptijas/2008va.ashx).

kad tinkama infrastruktūra, civilinė aviacija, jūrų ir sausumos transporto infrastruktūra ir bendradarbiavimas su savivaldybėmis yra svarbu norint pasiekti, kad PŠP būtų visapusiška<sup>22</sup>.

### 2.2.3. Nuo 2014 m.

Krizė Ukrainoje priverė parengti vaidmenis ir pareigas visoms institucijoms, dalyvaujančioms teikiant paramą priimančiai šaliai<sup>23</sup>. PŠP svarba buvo dar kartą patvirtinta Valstybės gynybos koncepcijoje, kurią 2016 m. birželio mėn. priėmė Latvijos parlamentas. Joje numatyta, kad Latvija turi įgyvendinti visas būtinas priemones, kad galėtų priimti atvykstančias sąjungininkių pajėgas ir bet kokiomis priemonėmis užtikrinti PŠP<sup>24</sup>. Planuodama nacionalinę gynybą labai glaudžiai drauge su kolektyvine gynyba, Latvija siekia palankios situacijos, kurioje šalies gynyba prilyginama karinio pasipriešinimo išorės grėsmėms pajėgumams, o kolektyvinė gynyba remiasi PŠP pajėgumais priimti sąjungininkių pajėgas ir taip išplėsti nacionalinę gynybą. Tačiau tam, kad užtikrintų atgrasymo priemones, Latvija siekia ilgalaikių sprendimų dėl reikšmingo ir nuolatinio sąjungininkių pajėgų buvimo sausumoje, jūroje ir ore.

## 2.3. Lietuva

### 2.3.1. 1991–2004 m.

Tinkamai vadovaujamos ir gerai parengtos, galinčios sąveikauti su NATO pajėgomis ginkluotosios pajėgos tapo pagrindiniu Lietuvos gynybos strategijos akcentu, kai PŠP nebuvo minima tarp svarbiausiųjų pajėgumų<sup>25</sup>. 2002 m. Gynybos politikos dokumentuose buvo pabrėžiama, kad tik reikalui esant ginkluotosios pajėgos turėtų pasirengti priimti partnerių pajėgas. Tokie principai, kaip demokratinė kariuomenės kontrolė, atgrasymas, grindžiamas

<sup>22</sup> Latvian Cabinet of Ministers, "The State Defence Concept", accessed November 27, 2016. [http://www.mod.gov.lv/~media/AM/Par\\_aizsardzibas\\_nozari/Plani,%20koncepcijas/2012\\_va\\_EN.ashx](http://www.mod.gov.lv/~media/AM/Par_aizsardzibas_nozari/Plani,%20koncepcijas/2012_va_EN.ashx).

<sup>23</sup> Ministru Kabinets, "Par uzņemošās valsts atbalsta nodrošināšanu", accessed November 27, 2016. <http://likumi.lv/ta/id/272608-par-uznemosas-valsts-atbalsta-nodrosinasanu>.

<sup>24</sup> Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija, "Valsts aizsardzības koncepcija", accessed November 27, 2016. [http://www.mod.gov.lv/~media/AM/Par\\_aizsardzibas\\_nozari/Plani,%20koncepcijas/2016/AIM-VAK\\_260516.ashx](http://www.mod.gov.lv/~media/AM/Par_aizsardzibas_nozari/Plani,%20koncepcijas/2016/AIM-VAK_260516.ashx).

<sup>25</sup> Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, "National Security Strategy", accessed January 24, 2017. <https://www.files.ethz.ch/isn/156885/LithuaniaNationalSecurity-2002.pdf>.

gynyba, visuotinė ir besąlygiška gynyba ir taip pat kolektyvinė gynyba, ir buvo numatyti gairėse<sup>26</sup>.

### 2.3.2. 2004–2014

Tapusi NATO nare, Lietuva pradėjo reformas, rengdamasi suteikti sąjungininkėms visą infrastruktūrą, reikalingą PŠP<sup>27</sup>. Vidutinės trukmės planuose, Lietuva planavo savo gynybą manydama, kad NATO pastiprinimas garantuotas, ir pagrindiniu punktu laikė NATO PŠP procedūrų pritaikymą ir NATO reikalavimų įvykdymą. Lietuvos karo meto koncepcija buvo grindžiama visų sąjungininkių patikimumu priešintis potencialiai agresijai kartu, kai Lietuvos rezervo daliniai kartu su civiline vadovybe, visų pirma, užtikrintų PŠP sąjungininkių pajėgoms<sup>28</sup>. Lietuvos PŠP tapo dalimi patikimo atgrasymo 2012 m., kai buvo patvirtinta naujoji karinė strategija. Ji numatė, kad atgrasymas grindžiamas agresoriaus supratimu, kad Lietuva yra pasirengusi ir geba sėkmingai apsiginti padedant ginkluotosioms pajėgoms, gyventojams ir NATO sąjungininkėms.<sup>29</sup>

### 2.3.3. Nuo 2014 m.

2015 m. viduryje buvo atliktas šalies PŠP potencialo įvertinimas ir įvyko reikšmingas PŠP vystymo pasikeitimas, įskaitant paramą įgyvendinant NATO ir Jungtinių Valstijų karinių pajėgų Europoje vadovybės planus nenumatytiems atvejams<sup>30</sup>. PŠP sistemos plėtra, leidžianti greitą ir sklandžią dislokaciją ir judėjimą, buvo svarbus pajėgumas Lietuvos gynybos koncepcijoje. Netgi politiniu lygmeniu PŠP buvo pripažinta pagrindiniu pajėgumu, kai Lietuvos parlamentinės partijos susitarė užtikrinti sąveiką tarp Lietuvos ginkluotųjų pajėgų, NATO vadovybės struktūrų, Europos Sąjungos valstybių narių kuriant

<sup>26</sup> Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, “National Security Strategy”, accessed January 24, 2017. <https://www.files.ethz.ch/isn/156885/LithuaniaNationalSecurity-2002.pdf>.

<sup>27</sup> Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, “White Paper: Lithuanian defence policy”, accessed January 24, 2017. [http://www.ecfr.eu/page/-/Lithuanie\\_-\\_2006\\_-\\_Lithuanian\\_Defence\\_Policy\\_White\\_Paper.pdf](http://www.ecfr.eu/page/-/Lithuanie_-_2006_-_Lithuanian_Defence_Policy_White_Paper.pdf).

<sup>28</sup> Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, “The Military Strategy of the Republic of Lithuania” accessed January 24, 2017. <https://www.files.ethz.ch/isn/15267/MilStrategyLT.pdf>.

<sup>29</sup> Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, “The Military Strategy of the Republic of Lithuania” accessed January 24, 2017. <https://www.files.ethz.ch/isn/15267/MilStrategyLT.pdf>.

<sup>30</sup> Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, “Guidelines of the Minister of National Defence 2016-2021”, accessed January 24, 2017. [https://kam.lt/download/51024/gaires%202016-2021\\_en.pdf](https://kam.lt/download/51024/gaires%202016-2021_en.pdf).

PŠP pajėgumus<sup>31</sup>. Grįsdama visuotinę ir besąlygišką gynybą nacionalinėmis karinėmis pajėgomis ir NATO sąjungininkėmis, Lietuva deda pastangas norėdama pasiekti integruotos ir savarankiškos gynybos, suteikiant šalies resursus, padedant PŠP sistemai, nacionaliniam ir kolektyviniam saugumui.

\*\*\*

Analizuojant Estijos, Latvijos ir Lietuvos gynybos koncepcijas tampa aišku, kad požiūris į PŠP turi keletą vystymosi etapų, todėl jie atspindi laipsnišką inkorporavimą į NATO struktūras ir nacionalinės gynybos pajėgumų plėtrą. Visos trys Baltijos valstybės neteikė prioriteto PŠP prieš įstodamos į NATO dėl įvairių užduočių, kurios turėjo būti atliktos per trumpą laikotarpį. Įstojus į NATO, PŠP koncepcija buvo integruota į nacionalinės gynybos strategijas. Tačiau ji labiau siejosi su narystės išpareigojimais nei su atgrasymo priemonėmis. Nuo 2014 m. PŠP pasiekė įgyvendinimo ir patikrinimo etapą, reaguojant į agresyvią Rusijos politiką bei Velso ir Varšuvos viršūnių susitikimuose priimtus sprendimus. Visų trijų valstybių PŠP kūrimas nelabai tėsiskiria, kadangi pirmame etape Baltijos valstybėms buvo išskirti vienodi NATO reikalavimai, kad jos galėtų tapti Aljanso narėmis. Vėliau, antrame etape, jos kartu tęsė regioninės ir nacionalinių PŠP sistemų kūrimą. Be to, kalbant apie galimybę naudoti resursus ir infrastruktūrą, visos trys Baltijos valstybės susidūrė su beveik tokiais pat problemomis, susijusiomis su gebėjimu priimti ir integruoti NATO saugumo užtikrinimo pajėgas, JAV rotacines pajėgas ir daugiatautę kovinę grupę. Pavyzdžiui, bendri Estijos kariniai pajėgumai grindžiami vidutinio gyventojų skaičiaus duomenimis; papildomos kovinės grupės, kuri sudarytų 1/6 jos karių taikos metu (jų yra 6000), priėmimas galėtų sukelti tokias problemas, kaip incidentai su vietiniais gyventojais arba nacionalinių įstatymų ir taisyklių pažeidimai. Sunkumai gali kilti dėl nacionalinės teisinių aktų leidybos parengimo lygio priimti sąjungininkių pajėgas ir taip pat dėl to, kaip vietiniai gyventojai traktuos užsienio karių buvimą šalyje.

<sup>31</sup> Guidelines of Minister of national defence Republic of Lithuania. "Agreement between Lithuanian parliamentary parties regarding the defence policy for 2012 – 2016", accessed January 24, 2017. [http://www.ecfr.eu/page/-/agreement\\_between\\_the\\_lithuanian\\_parliamentary\\_parties\\_regarding\\_the\\_defence\\_policy\\_for\\_2012-2016.doc](http://www.ecfr.eu/page/-/agreement_between_the_lithuanian_parliamentary_parties_regarding_the_defence_policy_for_2012-2016.doc).

### 3. Baltijos valstybių gynybos biudžetų dalys PŠP

Kadangi PŠP yra suvokiama kaip bendrosios karinės logistikos dalis ir glaudžiai susijusi su resursų skyrimu, Baltijos valstybių vyriausybės skiria daug dėmesio gynybos išlaidų persvarstymui. PŠP reikia papildomo finansavimo, norint paremti pasirinktą gynybos strategiją, tačiau dar svarbiau yra tai, kad ji yra ilgalaikis tikslas, kuriant šiuolaikines ginkluotąsias pajėgas ir funkcionalią gynybos politiką. Esant stabiliai saugumo situacijai, nereikia perskirstyti PŠP finansinių išteklių, taigi, iki 2014 m. PŠP tikslams vyriausybės skirti resursai buvo nukreipti vien tik Baltijos oro policijos misijai ir karinėms pratyboms. Tačiau 1 % BVP Latvijos ir Lietuvos karinio biudžeto neleido paskirti papildomo finansavimo infrastruktūrai, kuri gali būti taip niekada ir nepanaudota. Situacija pasikeitė 2014 m., kai įgyvendinimo sprendimai, priimti NATO viršūnių susitikimuose Velse ir Varšuvoje, paskatino visų trijų Baltijos valstybių vyriausybės imtis įsipareigojimo padidinti gynybos išlaidas taip, kad jos atitiktų PŠP poreikius.

Neskaitant 2 % BVP, skirtų kariniam biudžetui, 2015 m. Estijos vyriausybė papildomai skyrė daugiau negu 40 mln. eurų tam, kad Estijoje būtų galima padidinti sąjungininkių karių skaičių, iš anksto išdėstyti įrangą ir įkurti tankų poligoną<sup>32</sup>. Skirdama šiuos finansinius resursus, Estijos vyriausybė sustiprino NATO atgrasymo priemonių įgyvendinimą, įskaitant ir nuolatinį sąjungininkių buvimą. Patvirtinus Pasirengimo veiksmų planą, svarbiausieji Estijos investicijų prioritetai buvo susiję su gynybos pajėgų centrinio poligono plėtra ir kareivinių ir sandėlių sąjungininkių pajėgoms statyba. Plėtodama šiuos pajėgumus, Estija užsitikrino nuolatinį sąjungininkių buvimą šalyje. Be to, 2016 m. ji išleido 51,6 mln. eurų infrastruktūrai vystyti, įskaitant 10,1 mln. investicijų, skirtų kareivinių NATO kariams statybai<sup>33</sup>.

2014 m. pabaigoje Latvijos vyriausybė patvirtino nuostatus padidinti išlaidas PŠP 19,2 mln. eurų<sup>34</sup>, ypač infrastruktūros plėtrai, skirtai pajėgoms priimti. Latvija padidino savo gynybos biudžetą 45 %, palyginti su 2015 m.<sup>35</sup>

<sup>32</sup> BNS, "Estonia to invest additionally EUR 40 million to host allies", accessed January 24, 2017. <http://news.postimees.ee/3090945/estonia-to-invest-additionally-eur-40-mln-to-host-allies>.

<sup>33</sup> Caffrey Craig, "Estonia increase defence spending to 2,1% of GDP", *IHS Jane's Defence Weekly*, 30 September 2015.

<sup>34</sup> Ministru kabinets, "Par papildu finansējuma piešķiršanu 2016.–2018.gadam, lai nodrošinātu uzņēmēšas valsts atbalstu sabiedroto spēkiem", accessed November 19, 2016. [http://likumi.lv/m/doc.php?id=271236&version\\_date=23.12.2014](http://likumi.lv/m/doc.php?id=271236&version_date=23.12.2014).

<sup>35</sup> Marine Alessandro, De France Olivier, Fattibene Daniele. "Defence budgets and cooperation in Europe: Developments, Trends and Drivers", accessed January 24, 2017. [http://www.iai.it/sites/default/files/pma\\_report.pdf](http://www.iai.it/sites/default/files/pma_report.pdf).

Bendras Latvijos gynybos biudžetas 2016 m. yra 367,86 mln. eurų arba 1,41 % BVP<sup>36</sup>, iš kurio infrastruktūrai vystyti Latvija skiria 30,1 mln. eurų, o 18,71 mln. eurų yra skiriama palaikyti aukštos parengties ir sąjungininkių pajėgų buvimą šalyje<sup>37</sup>. Paskyrus papildomą finansavimą infrastruktūrai vystyti, bus iš esmės patenkinti nacionaliniai poreikiai, o tik nedidelė lėšų dalis bus panaudota iš anksto išdėstyti įrangą ir įrengti sandėlius nuolatinio sąjungininkių buvimo metu. Sujungdama šalies ir sąjungininkių pajėgų infrastruktūros poreikius, Latvija bando sukurti bendrą infrastruktūrą, kad būtų užtikrinti su PŠP susiję pajėgumai ir patenkinti šalies poreikiai.

Prieš pat prasidedant NATO viršūnių susitikimui Velse, Lietuvos Seimas, pažeisdamas visas fiskalinės drausmės taisykles, kurios buvo priimtos, siekiant įstoti į euro zoną, patvirtino 38 mln. eurų sumą, siekdamas sustiprinti nuolatinį NATO buvimą šalyje. Priimdama šį sprendimą, Lietuva suteikė gynybai aukščiausią prioritetą, panaudodama paskirtas lėšas infrastruktūrai, reikalingai priimti NATO pajėgas, kurti. Iš viso, 2015 m. Lietuva padidino gynybos biudžetą trečdaliu, t. y. 425 mln. eurų, kas sudaro 1,1 % BVP<sup>38</sup>. Nepaisant to, 2016 m. spalio mėn. pabaigoje pateiktame 2016 m. biudžete buvo planuojama padidinti gynybos biudžetą 35,2 %, t. y. 574 mln. eurų, kas sudaro 1,48 % BVP<sup>39</sup>. Jeigu nutarimams, priimtiems NATO viršūnių susitikime Velse, finansavimas būtų buvęs skirtas iš nacionalinių biudžetų, NATO saugumo investicijų programos arba JAV finansuojamos Europos saugumo užtikrinimo investicijų programos, tai Varšuvoje priimtiems nutarimams neabejotinai iškiltų problemų, susijusių su infrastruktūros projekto įgyvendinimu, finansine parama ir nustatytais terminais. Siekiant dislokuoti bataliono dydžio dalinį (1000 karių) nuolatiniam buvimui šalyje, reikalingos atitinkamos patalpos, mokymo infrastruktūra, socialinių paslaugų objektai ir netgi šeimos paramos sistema.

\*\*\*

Teisinių, finansinių, planavimo ir įgyvendinimo elementų analizė (žr. lentelę) parodė, kad Estijos, Latvijos ir Lietuvos sukurtos PŠP sistemos yra labai panašios ir skiriasi vien tik tokiais aspektais, kaip požiūris į PŠP teikimą,

<sup>36</sup> Sargs.lv, "Latvian defence budget expenditures in 2016", accessed November 27, 2016. [http://www.sargs.lv/Zinas/Military\\_News/2016/02/16-01.aspx#lastcomment](http://www.sargs.lv/Zinas/Military_News/2016/02/16-01.aspx#lastcomment).

<sup>37</sup> Sargs.lv, "Latvian defence budget expenditures in 2016", accessed November 27, 2016. [http://www.sargs.lv/Zinas/Military\\_News/2016/02/16-01.aspx#lastcomment](http://www.sargs.lv/Zinas/Military_News/2016/02/16-01.aspx#lastcomment).

<sup>38</sup> Marine Alessandro, De France Olivier, Fattibene Daniele, "Defence budgets and cooperation in Europe: Developments, Trends and Drivers", accessed January 24, 2017. [http://www.iai.it/sites/default/files/pma\\_report.pdf](http://www.iai.it/sites/default/files/pma_report.pdf).

<sup>39</sup> Caffrey Craig, "Lithuania plans 35% increase in 2016 defence budget", *IHS Jane's Defence Weekly*, 1 October 2015.

nutarimų priėmimo procedūras ir finansines galimybes. Finansinis šalies gynybos pajėgumų ir gebėjimų priimti sąjungininkių pajėgas plėtojimo aprūpinimas yra pagrindinis Baltijos valstybių gynybos politikos kriterijus. Kadangi Estija sugebėjo skirti didesnius finansinius resursus PŠP ir nacionaliniams gynybos pajėgumams vystyti, šios šalies pasirengimą galima vertinti geriau nei Latvijos ir Lietuvos. Baltijos šalių gynybos biudžetai iki 2014 m. buvo išgyvenimo biudžetai, nes pirmenybė buvo teikiama savarankiškos gynybos interesams, o PŠP pajėgumų plėtra buvo užmiršta, neskiriant PŠP, kaip svarbiam šalies gynybos komponentui, pakankamai dėmesio. Tai sukėlė daug problemų po 2014 m., kai Baltijos valstybės suprato, kad norėdamos užtikrinti atgrasymą, jos turi greitai sukurti PŠP pajėgumus. Skubūs veiksmai, siekiant užtikrinti sąjungininkių buvimą Baltijos šalyse, sukėlė problemų, susijusių su teisinių sistemų pasirengimu remti sąjungininkių pajėgas, su įsigijimais, projektų įgyvendinimo terminais ir nepakankamu finansavimu, numatytu konkrečioms su PŠP susijusiems klausimams. Pašalinus aukščiau minėtas problemas, Baltijos valstybių PŠP mechanizmai būtų parengti suteikti didelės apimties priimančiosios šalies paramą sąjungininkių valstybėms ir taikos metu, ir iškilus krizei. Be to, atsižvelgus į dabartinius saugumo iššūkius, o taip pat Latvijos ir Lietuvos vyriausybės apsisprendimą padidinti gynybos išlaidas iki 2 % BVP, artimiausioje ateityje bus neabejotinai užtikrinta sėkminga šių šalių gynybos plėtra.

Naudodamos NATO kolektyvinio saugumo ir nacionalines PŠP sistemas, visos trys valstybės gali užpildyti savo gynybos pajėgumų spragas. Be to, JAV vyriausybės sprendimas imtis Europos saugumo užtikrinimo iniciatyvos numatė paramą ne tik savo rotacinėms pajėgoms, dislokuotoms Baltijos valstybėse, bet ir paramą Estijai, Latvijai ir Lietuvai tose srityse, kuriose jos stokojama. Ši programa atskleidžia bendrą problemą, planuojant NATO ir Baltijos valstybių gynybą, kai valstybės neturi tarpusavyje veikiančių mechanizmų, kurie leistų pasiekti visiškus operacinius pajėgumus ir sukurti tinkamo lygio infrastruktūrą, kad būtų galima priimti sąjungininkių pajėgas Baltijos valstybėse. Be to, gali konkuruoti oro policijos misija, JAV rotacinės pajėgos, sustiprintos priešakinėmis kovinėmis grupėmis ir labai aukštos parengties jungtinėmis pajėgomis, siekiančiomis įvykdyti jiems keliamus reikalavimus, dėl išteklių, o tai gali labai paveikti Baltijos valstybių gynybos biudžetus ir pajėgumus, užtikrinant tinkamą PŠP lygį.

1 lentelė. PŠP teisiniai, finansiniai, planavimo ir įgyvendinimo Baltijos valstybėse aspektai

Šalis	Teisiniai	Finansiniai	Planavimo	Įgyvendinimo
<b>Estija</b>	Kadangi Baltijos valstybės palaiko glaudžius bendradarbiavimo ryšius ir dalijasi savo geriausia praktika, o taip pat naudoja standartizuotas NATO PŠP doktrinas, kiekviena iš šių valstybių turi gerai parengtą PŠP srities teisinę bazę.	Nuo 2012 m. savo gynybai skiria daugiau nei 2 % BVP, taigi jos PŠP pajėgumai yra labiau išvystyti.	PŠP planuojama pagal šalies gynybos strategiją ir NATO standartus, numatytus PŠP.	PŠP įgyvendinimo procesas yra standartizuotas ir atitinka NATO procedūras.
<b>Latvija</b>	Vėl pradėjo didinti gynybos biudžetą tik 2014 m., kurdama PŠP pajėgumus ir savarankiškos gynybos pajėgumus.			
<b>Lietuva</b>				

#### 4. NATO saugumo užtikrinimo priemonių ir PŠP įtaka Baltijos valstybių gynybos pajėgumams

Šioje straipsnio dalyje apžvelgsime Velso ir Varšuvos viršūnių susitikimuose patvirtintas saugumo užtikrinimo priemones, kurias Baltijos valstybės buvo įpareigosios vykdyti ir kuriomis remiantis didinamas sąjungininkių buvimas Baltijos valstybėse ir stiprinami jų pajėgumai. Taigi, tokios priemonės, kaip NATO oro policijos misijos stiprinimas Baltijos šalyse, JAV rotacinių pajėgų dislokavimas, labai aukštos parengties jungtinių pajėgų bei NATO pajėgų integracijos vieneto sukūrimas, išaukęs karinių pratybų skaičius regione – visa tai reikalauja sukurti PŠP sistemą. Dar svarbiau yra tai, kad šie veiksniai prisidės prie Baltijos valstybių gynybos sistemų ir pajėgumų stiprinimo.



## 4.1. Oro policijos misija Baltijos šalyse

2014 m. pradžioje NATO sustiprino savo buvimą, atsiųsdama naikintuvus į Lietuvą ir Estiją, kad galėtų stebėti oro erdvę virš Baltijos valstybių ir pasiųstų atitinkamą žinią Rusijai, kad NATO yra pasiruošusi ginti savo sąjungininkes rytiniame NATO sparne. Reaguojant į Rusijos inicijuotus naikintuvų skrydžius, buvo atsiųsti papildomi naikintuvai, kurie tapo patikimomis atgrasymo<sup>40</sup> pajėgomis, saugančiomis Baltijos valstybių oro erdvę. Tačiau ką reiškia Estijai, Latvijai ir Lietuvai priimti NATO orlaivius savo žemėje ir kaip tai atspinti jų gynybos strategijoje?

Pirmiausia, Baltijos valstybės neturi naikintuvų, o jų gynybos strategijos nenumato tokių pajėgumų dėl finansinių priežasčių ir dėl to, kad jų prioritetai siejami su sausumos kaip pagrindinių kovinių pajėgų plėtojimu. Dėl NATO Saugumo investicijų programos Baltijos valstybės gali vystyti infrastruktūrą, kad galėtų priimti ir išlaikyti sąjungininkų pajėgas. Šiaulių karinis aerodromas (Lietuvoje) ir Amario bazė (Estijoje) jau dabar gali suteikti visą reikalingą paramą sėkmingam oro policijos misijos vykdymui, o Latvija, pasinaudodama NATO bendruoju finansavimu, kuria Lielvardės karinę oro bazę ir artimiausioje ateityje bandys pasiekti visišką operacinį pajėgumą, kad oro policijos misija rotaciniu pagrindu galėtų būti vykdoma visose trijose Baltijos valstybėse<sup>41</sup>. Oro policijos misija yra akivaizdus sąjungininkų solidarumo ir atsidavimo įrodymas, leidžiantis Baltijos valstybėms prisidėti savo resursais ir reikšmingai gerinti priimančiosios valstybės paramą šiai misijai<sup>42</sup>.

Prieš Rusijos agresijos Ukrainoje pradžią, visų Baltijos valstybių finansiniai įsipareigojimai išlaikyti Baltijos oro policijos naikintuvus sudarė maždaug 1 mln. eurų. Šios misijos išplėtimas ir papildomų naikintuvų atsiuntimas, reaguojant į geopolitinę įtampą kaimyniniuose regionuose, pareikalavo būtinai padidinti finansavimą. Pavyzdžiui, 2015 m. Latvijos išlaidos sudarė apie 1,7 mln. eurų<sup>43</sup>.

<sup>40</sup> SHAPE, „Enhanced NATO air policing patrols Baltic Airspace”, accessed December 2, 2016. <https://www.shape.nato.int/enhanced-nato-air-policing-patrols-baltic-airspace>.

<sup>41</sup> Latvian Institute of International affairs, “The Baltic States’ air policing - a change of command and the future mission”, accessed December 3, 2016. <http://liia.lv/en/blogs/the-baltic-states-air-policing-a-change-of-command/>.

<sup>42</sup> Ministry of Defence of the Republic of Estonia, “Joint communiqué of the Ministerial Committee”, accessed December 5, 2016. [http://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/sisulehed/balti\\_kaitsekoostoo/2010-12-17\\_jc\\_3b\\_defmin\\_tartu.pdf](http://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/sisulehed/balti_kaitsekoostoo/2010-12-17_jc_3b_defmin_tartu.pdf).

<sup>43</sup> Latvian Public Broadcasting English-language service, “Latvia to allocate €1.7m to airspace policing mission”, accessed, December 5, 2016. <http://www.lsm.lv/en/article/societ/society/latvia-to-allocate-1.7m-to-airspace-policing-mission.a145539/>.

Pagal savo pobūdį ši patruliavimo misija yra visiškai gynybinė, kuri siunčia signalus Rusijai, kad NATO yra regione ir yra pasirengusi ginti Baltijos valstybes. Į šią misiją įeina ir naikintuvus prižiūrinčių sausumos aptarnavimo dalinių rengimas, ir PŠP pajėgumų vystymas, gerinant skubų atsargų priėmimą ir tiekimą, kas yra nepaprastai svarbus aspektas Baltijos valstybių gynybos strategijai. 2015 m. rugsėjo mėn., remiantis NATO vertinimu po pirmųjų trijų patruliavimo mėnesių, NATO nusprendė sumažinti naikintuvų skaičių nuo 16 iki 8<sup>44</sup>, paaiškėjus, kad Rusijos karinių naikintuvų aktyvumas vidutiniškas, palyginti su 2014 m. 400 skrydžių. Žiūrint iš Baltijos valstybių perspektyvos, šios šalys norėtų, kad netgi daugiau naikintuvų būtų dislokuota jų žemėje, kadangi Rusija lengvai galėtų įgyti pranašumą ore erdvėje virš Baltijos valstybių. Oro policijos misija Baltijos valstybėse reiškia šių šalių oro pajėgų gynybos pajėgumų plėtimą, kadangi jų oro pajėgose yra vos keletas sraigtašparnių ir mokomųjų reaktivinių orlaivių. Estija, Latvija ir Lietuva gali prisidėti prie savo oro gynybos, suteikdamos NATO sąjungininkėms PŠP ir padengdamos išlaidas, reikalingas naikintuvų dalinių dislokavimui. Taip, įgyvendindamos PŠP, Baltijos valstybės gali užpildyti savo gynybos pajėgumų spragas.

## 4.2. Operacija „Atlanto ryžtas“

Pirmoji šalis, reagavusi į Rusijos veiksmus prieš Ukrainą ir panaudojusi karines priemones, buvo JAV, kai nuo 2014 m. balandžio mėn. JAV karinės pajėgos Europoje panaudojo savo kariuomenės sausumos pajėgas, dislokuodamos kuopos dydžio rotacinius dalinius visose Baltijos valstybėse. Karinių pajėgų dislokavimas Baltijos valstybėse, vykdam operaciją „Atlanto ryžtas“, pademonstravo JAV įsipareigojimą NATO sąjungininkių saugumui<sup>45</sup>. Saugumo iššūkiai ir Baltijos valstybių reikalavimai dislokuoti karines pajėgas šiose šalyse parodė JAV, kad būtina grąžinti į Europą sunkiąją kovinę techniką.

Panašiai kaip ir oro policija Baltijos šalyse, JAV dislokavo tokius karinius pajėgumus, kurių Baltijos valstybės neturi ir negali įsigyti, taip užpildydama pajėgumų spragą. Nepaisant pajėgumų dislokavimo, JAV vyriausybė patvirtino Europos saugumo užtikrinimo iniciatyvą, siekdama dar kartą patikinti sąjungininkes kaip NATO aljanso nares dėl JAV įsipareigojimo jų saugumui

<sup>44</sup> Martyn-Hemphill Richard, "NATO scales back Baltic Air Policing", accessed January 24, 2017. [http://www.baltictimes.com/nato\\_scales\\_back\\_baltic\\_air\\_policing/](http://www.baltictimes.com/nato_scales_back_baltic_air_policing/).

<sup>45</sup> U.S. Army Europe. "Operation Atlantic Resolve fact sheet", accessed January 24, 2017. <http://www.eucom.mil/doc/35204/operation-atlantic-resolve-fact-sheet-april-15-2016>.

ir teritoriniam vientisumui<sup>46</sup>. Ši programa buvo naudojama, siekiant padidinti JAV investicijas penkiose kategorijose: 1) buvimas, 2) mokymas ir pratybos, 3) infrastruktūra, 4) išankstinis įrangos išdėstymas ir 5) partnerystės pajėgumų kūrimas<sup>47</sup>. Visos penkios kategorijos labiausiai paveikė PŠP pajėgumus, ypač infrastruktūros kūrimą ir išankstinį išdėstymą, kurie yra esminiai, priimančią pajėgas ir užtikrinant tinkamą atsaką krizės atveju. Panaudodamos šią finansinę priemonę, JAV iš dalies bando prisidėti vystant Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje nacionalinius PŠP pajėgumus, o gynybos biudžetuose numatoma pagerinti sąveikumą su nacionalinėmis ginkluotosiomis pajėgomis ir padidinti savarankiškos gynybos pajėgumus. Esant šalyse JAV rotacinėms pajėgoms, atliekančioms priešakinių pajėgų vaidmenį, Rusijai buvo pasiūsta atitinkama žinia, teigianti, kad jei ji sugalvotų pulti Baltijos valstybes, JAV nedelsiant imtųsi karinių veiksmų. Jeigu trumpalaikėje perspektyvoje atgrasymas gali išspręsti susidariusią situaciją, tai ilgalaikis JAV pajėgų buvimas gali pagerinti bendradarbiavimą tarp Baltijos valstybių, joms plėtojant savarankiškos gynybos ir PŠP pajėgumus. Baltijos valstybių gynybai, JAV rotacinių pajėgų buvimas reiškia aukštos kokybės pajėgumų sukūrimą, stiprina pajėgų sąveiką ir padeda pasiekti abipusį supratimą. Be tos naudos, kurią Baltijos valstybės gauna bendruose mokymuose, šalys dar išmoksta, kaip geriau realiomis sąlygomis suteikti paramą realiems daliniams, dislokuotiems šalyje, ir panaudoja išmoktas pamokas, siekdamas pagerinti nacionalinių ginkluotųjų pajėgų išlaikymo sistemą.

### 4.3. Labai aukštos parengties jungtinės pajėgos (LAPJP)

Viena iš priemonių, padėjusių sustiprinti rytinį NATO sparną, buvo NATO viršūnių susitikime Velse priimtas nutarimas sudaryti Labai aukštos parengties jungtines pajėgas (LAPJP) ir NATO Pajėgų integravimo vienetą<sup>48</sup>. Kaip numatyta Vyriausiosios jungtinių pajėgų Europoje vadovybės, LAPJP sudaro daugiatautė brigada, turinti apie 5000 karių<sup>49</sup>. Kai LAPJP bus visiškai pasirengusios veikti, jas papildys dar 2 brigados (maždaug 6000–10000 karių), kurios sudarys greito pastiprinimo pajėgas. Rimtos krizės atveju, Estija, Latvija

<sup>46</sup> Samp Lisa, and Cancian Mark, "The European Reassurance Initiative", accessed January 24, 2017. <http://csis.org/publication/european-reassurance-initiative>.

<sup>47</sup> Samp Lisa, and Cancian Mark, "The European Reassurance Initiative", accessed January 24, 2017. <http://csis.org/publication/european-reassurance-initiative>.

<sup>48</sup> NATO, "NATO's Readiness Action plan", accessed January 24, 2017. [http://shape.nato.int/resources/3/images/2015/misc/20150508\\_factsheet-rap-en.pdf](http://shape.nato.int/resources/3/images/2015/misc/20150508_factsheet-rap-en.pdf).

<sup>49</sup> SHAPE, "NATO Response Force Fact Sheet", accessed December 9, 2016. <http://www.shape.nato.int/page349011837>.

ir Lietuva turėtų priimti iki 15000 karių ir užtikrinti, kad būtų visi įrenginiai, reikalingi dislokuoti ir išlaikyti pajėgas. Lyginant ginkluotųjų pajėgų skaičių visose Baltijos valstybėse taikos metu, Estija turi 3250, Latvija – 5310, o Lietuva – 9100 karių, t. y. bendrai paėmus, visose Baltijos valstybėse yra apie 17660 karių<sup>50</sup>, kas yra beveik tiek pat, kiek ir NATO pajėgos, kurias reikės priimti. Netgi jei NATO dislokuotų tik pirmąją LAPJP dalį, atvykstančioms pajėgoms dabar esančią infrastruktūrą šios šalys turės plėsti. Be to, verta prisiminti PŠP apibrėžimą, kur į paramą įeina ir karinis personalas, dirbantis kartu su civiliais. Taikos metu beveik visos pagrindinės infrastruktūros (jei nėra karinės arba pagal valstybės įstatymus nenumatyta kitaip), kaip antai, oro uostai, jūrų uostai arba geležinkeliai, yra naudojami civilių verslininkų kartu su valstybe.

Šiuo metu LAPJP Baltijos valstybėms reiškia NATO įsipareigojimą ginti jų suverenitetą ir teritorinį vientisumą. Kaip priimančiosios šalys, Estija, Latvija ir Lietuva turi dėti besąlygiškas pastangas ir skirti resursus iš savo gynybos biudžetų, siekdamos išplėsti priimančiosios šalies pajėgumus, kad per trumpą laiką būtų pasirengta priimti LAPJP. Iš esmės, LAPJP yra kovinės pajėgos, kurios krizės metu turėtų sustiprinti nacionalines ginkluotąsias pajėgas atitinkamai oro, sausumos, jūrų daliniais ir specialiųjų operacijų pajėgomis (SOP; angl. SOF). Norėdamos priimti skirtingus komponentus, sudarančius LAPJP, valstybės turi užtikrinti sklandžią PŠP sausumos, oro, jūrų ir specialiųjų operacijų pajėgoms, tokiu būdu sutrumpinant pajėgų dislokavimo trukmę. Žvelgiant iš PŠP perspektyvos, LAPJP yra kovinis vienetas, kurio priėmimas yra tam tikras iššūkis, nors šalies gynybai jis suteikia vertingą paramą.

#### 4.4. NATO Pajėgų integravimo vienetas (NPIV)

Paprašius Rytų Europos sąjungininkėms, NATO karinis komitetas rekomendavo kartu su LAPJP sukurti jų teritorijose NPIV (angl. NFIU)<sup>51</sup>. NPIV buvo keliami du pagrindiniai tikslai: pirmiausia, tęsti integracijos procesą su palyginti naujomis valstybėmis narėmis, rengiant karines pratybas, ir, antra, padėti priimančiajai šaliai priimti savo šalyse NATO pajėgas, tokias kaip, pavyzdžiui, LAPJP. Pagal NATO, šios priemonės padėtų pasiekti jau seniai vykdomą misiją, kad jos narės tinkamai sąveikautų. Iš esmės, ši ir kitos papildan-

<sup>50</sup> Szymański Piotr, “The Baltic States’ Territorial Defence Forces in the Face of Hybrid warfare threats”, accessed January 24, 2017. <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2015-03-20/baltic-states-territorial-defence-forces-face-hybrid-threats>.

<sup>51</sup> Allied Joint Force Command Brunsum, “NATO Force Integration units – Concept to Realization”, accessed December 10, 2016. <https://jfcbs.nato.int/page7715057/nato-force-integration-units-concept-to-realisation>.

čios iniciatyvos yra įgyvendinamos, siekiant užtikrinti saugumą silpnesnėms ir labiau pažeidžiamoms NATO narėms, o taip pat sustiprinti NATO pajėgumus šiame regione<sup>52</sup>.

Nuo pat įstojimo į NATO Baltijos valstybių gynybos strategijose buvo numatyta PŠP kaip vienas iš jų gynybos ramsčių, kur NPIV sukūrimas šiose šalyse turėjo iš esmės pakeisti požiūrį į PŠP pajėgumus. Žinoma, norėdamos sukurti NPIV, priimančiosios šalys turėjo investuoti lėšas, kad būtų parengtos darbo vietos, būtina įranga ir pagal NATO Pagrindinės paramos susitarimą būtų užtikrinta parama šioje struktūroje realiomis sąlygomis tarnaujantiems kariams. Tačiau investicijos, reikalingos sukurti NPIV Baltijos valstybėse, yra vertos pastangų, kai įgyjama ypatinga PŠP patirtis, nes neskaičiuojant strateginio lygmens Baltijos valstybių energetinio saugumo centrų, tai yra pirmoji operacinė NATO struktūra.

NPIV sukūrimas Baltijos valstybėse 2015 m. turėjo didelę įtaką Baltijos valstybėms labiau integruojantis į bendrąją NATO saugumo sistemą. NPIV leidžia pagerinti bendradarbiavimą tarp Estijos, Latvijos ir Lietuvos, keičiantis informacija, suteikiant paramą atvykstančioms sąjungininkių pajėgoms, užtikrinant laisvą judėjimą Baltijos valstybėse. Kadangi NPIV yra laikomas NATO struktūros dalimi, jis nėra tiesiogiai susijęs su nacionalinių gynybos pajėgumų plėtote, bet yra tik PŠP informacijos pasikeitimo vienetą šalyje, priimančioje LAPJP. Sukūrus NPIV, visos trys valstybės turėjo peržiūrėti savo PŠP, siekdamas integruoti šį NATO vienetą į savo nacionalines gynybos sistemas, taip per PŠP stiprindamos ir plėtodamos šalies gynybą.

## 4.5. Karinės pratybos

Nuo 2014 m. karinių pratybų skaičius ir mastas abiejose pusėse – NATO ir Rusijoje – labai išaugo. Pagal NATO, dabartinė pratybų su Baltijos šalių sąjungininkėmis programa leidžia įgyvendinti Rusijos atgrasymo politiką ir pagerinti sąveikumą su Baltijos valstybių kariuomenėmis. Atsakydama į NATO veiksmus, Rusija rengia prie pat Baltijos valstybių sienų reguliarias pratybas, kuriose dalyvauja didelis karių skaičius. Tokios karinės pratybos kelia labai didelį susirūpinimą Baltijos valstybėms, nes jų pasekmės nėra prognozuojamos. Todėl Estijos, Latvijos ir Lietuvos karinės pratybos – ir jungtinės, ir atskirai su NATO bei JAV rotacinėmis pajėgomis – gerina šalių savarankiškos gynybos

<sup>52</sup> STRATFOR, "NATO improves Readiness in Eastern Europe", accessed December 10, 2016. <https://www.stratfor.com/image/nato-improves-readiness-eastern-europe>.

pajėgumus ir suteikia patirties PŠP srityje. Bendradarbiaujant Baltijos valstybėms, nuo 2009 m. vyksta pratybos „Baltijos šeimininkas“, kurių tikslas yra parengti gynybos sektorių kartu su valstybės civilinėmis institucijomis, kad priimant sąjungininkų karius ir humanitarinę paramą, galima būtų suteikti PŠP<sup>53</sup>. Tai unikalios pratybos, per kurias visos trys valstybės gali pasitikrinti savo PŠP pajėgumus ir pagerinti tarnybų ir agentūrų koordinavimą, o taip pat strateginiu lygmeniu suderinti paramos teikimą tarp Estijos, Latvijos ir Lietuvos tam, kad būtų pasirengta užtikrinti laisvą sąjungininkų pajėgų judėjimą. Be bendradarbiavimo PŠP srityje, toks karinių pratybų intensyvumas padeda užmegzti glaudų tarpusavio ryšį tarp NATO karių, kas vėliau leidžia daugiataučiams daliniams veikti suderintai. Karinės pratybos Baltijos valstybėse taikos metu parodo Estijos, Latvijos ir Lietuvos ryžtą ginti ir išlaikyti savo teritorinį vientisumą ir suverenitetą, o Rusijai nusprendus pulti, jos pasiekti laimėjimai toli gražu nebus didesni už patirtus nuostolius.

## Išvados

Šio straipsnio tikslas buvo aptarti PŠP vaidmenį, formuojant ir stiprinant Estijos, Latvijos ir Lietuvos savarankiškos gynybos pajėgumus. Atsižvelgiant į Baltijos valstybių logistikos, infrastruktūros civilių ir karių bendradarbiavimą, PŠP sistema yra mechanizmas, įgalinantis sustiprinti nacionalines ginkluotąsias pajėgas. Karinė logistika padeda užtikrinti fizinių sąjungininkų pajėgų priėmimą ir jų buvimą. Nepaisant to, nedidelės Baltijos valstybių kariuomenės gali susidurti su iššūkiu, susijusiu su nepakankamais žmonių resursais, užtikrinant logistinę paramą atvykstančioms pajėgoms, tokioms kaip NATO daugiatautės kovinės grupės, ir taip pat tenkinant nacionalinių ginkluotųjų pajėgų poreikius. NATO karių priėmimas ir integravimas leis patikrinti Baltijos valstybių karinės logistikos sistemų lankstumą ir tvirtumą.

Reikiamos infrastruktūros, leidžiančios priimti sąjungininkų karius, sukūrimas yra dar vienas iššūkis. Tinkamai įrengtos kareivinės, anarai, sausumos ryšių linijos, poligonai ir kiti kariniai įrenginiai užtikrintų sėkmingą pajėgų dislokavimą. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad iki 2014 m. Lietuvos ir Latvijos gynybos biudžetai buvo nepakankami, sąjungininkų pajėgų, tokių kaip, pavyzdžiui, NATO kovinės grupės, priėmimas, gali būti nevisiškai sėkmingas dėl reikalingos infrastruktūros trūkumo.

<sup>53</sup> STRATFOR, “NATO improves Readiness in Eastern Europe”, accessed December 10, 2016. <https://www.stratfor.com/image/nato-improves-readiness-eastern-europe>.

PŠP apibrėžime akcentuojamas civilių ir karių bendradarbiavimo vaidmuo, kur civilių valdoma infrastruktūra teikia reikšmingą paramą, priimant pajėgas. Kadangi Baltijos valstybių gynybos biudžetai nepakankami įsteigti specifinius karinius atvykimo punktus, tokius kaip jūrų uostai, geležinkeliai, keliai ar oro uostai, išskirtinai pajėgoms priimti, bendrų veiksmų tarp atitinkamų institucijų koordinavimas galėtų užtikrinti tinkamą PŠP lygį. Civilinės institucijos teikia paramą atliekant funkcijas, kurios nėra kasdienės ginkluotųjų pajėgų užduotys. Šiuo požiūriu civilių ir karių bendradarbiavimas yra trečiasis esminis PŠP aspektas po karinės logistikos ir infrastruktūros.

Sujungę visus aukščiau paminėtus PŠP aspektus, galime daryti išvadą, kad PŠP pajėgumų kūrimas, stiprinant nacionalines gynybos pajėgas, pasitelkiant NATO sąjungininkes, yra svarbus Baltijos valstybių gynybos darbotvarkės prioritetas. Be to, analizuodami Baltijos valstybių gynybos koncepcijas ir strategijas, o tai pat ir NATO saugumo užtikrinimo priemonės, galime režiuruoti, kad Baltijos valstybių gynybos strategijose yra du pagrindiniai ramsčiai: nacionaliniai gynybos pajėgumai – nacionalinių ginkluotųjų pajėgų vystymas, siekiant būti pasirengus apginti teritorinį vientisumą ir suverenitetą, ir priimančiosios šalies parama, daugiausia paremta NATO kolektyvinio saugumo sistema, kuri krizės ar karo atveju užtikrintų nacionalinių ginkluotųjų pajėgų sustiprinimą.

*2016 m. lapkritis*